Pehmeän kitalaen virheasento voidaan usein hoitaa

Kukaan ei edes pidä siitä, mutta silti sillä on monta nimeä kuin rakkaalla lapsella: DDSP, pehmeän kitalaen dorsaalinen dislokaatio, pehmeän kitalaen virheasento, löysä kitalaki. Joskus sanotaan myös, että hevosella on pehmeä kitalaki. Kaikilla hevosilla kuuluukin olla, mutta nimenomaan pehmeän kitalaen virheasento on se, joka tuottaa päänvaivaa.

Mitä se tarkoittaa?

Pehmeän kitalaen virheasento tarkoittaa mahdollisimman yksinkertaistettuna sitä, että pehmeä kitalaki ajaa kovassa rasituksessa ylitse kurkunkannesta, joka normaalisti on pehmeän kitalaen päällä. Nämä yhdessä tukkivat osittain hevosen hengitystiet niin, että hapensaanti vähenee huomattavasti.

Hevonen saa palautettua kurkunkannen oikeaan asentoonsa nielaisemalla, jolloin ongelma on hevosen kannalta ratkaistu. Mutta nielaistakseen sen täytyy hiljentää vauhtia. Siinä vaiheessa, kun hevonen on saanut nielaistua, kilpakumppanit ovat jo menneet. Valmentajalla on siis ongelma.

Miten se oireilee?

Pehmeän kitalaen virheasento oireilee yleisimmin juuri äkillisenä hiljentämisenä harjoituksissa tai kilpailuissa, kun rasituksen taso nousee. Suurin osa tästä vaivasta kärsivistä hevosista pitää tietynlaista ”kurlaavaa” ääntä ulos hengittäessään. Osalla ääni kuuluu hyvin selvänä, mutta jopa yli kolmannes potilaista on äänettömiä. Hiljaisena kuuluvan äänen kuuleminen esimerkiksi ravihevosen kärryille ajon aikana voi olla vaikeaa. Hevonen voi myös alkaa viskellä päätään rasituksessa, yrittäen pään asennon muuttamisella saada kitalaen virheasennon korjattua.

Kurkunpään ongelmista kärsivälle hevoselle pölyinen, kuiva ilma on eläinlääkäri Jussi Ala-Huikun mukaan kaikista pahin, samoin oireet pahenevat hyvin kostealla ilmalla.

Mistä se johtuu?

Yhtä totuutta kitalaen virheasennon aiheuttajasta ei ole, mutta siihen vaikuttavia tekijöitä on listattu paljon. Yksi yleinen syy on hevosen juokseminen suu auki, tai vahvasti pullaten niin, että se vetää kieltään taaksepäin tai jopa nostaa sen kuolaimen päälle. Lisäksi pullaavan hevosen kaula on usein taipuneena asentoon, joka altistaa kitalaen virheasennolle.

Ongelma voi olla myös lähtöisin alun perin muualta kuin kitalaesta. Lisääntynyt paine hengitysteissä, johtuen esimerkiksi keuhkojen huonosta kunnosta, altistaa pehmeän kitalaen virheasennolle. Myös kurkunpään tulehdukset, usein varsinkin varsoilla ja nuorilla hevosilla, voivat aiheuttaa ongelman. Rakenteellinen poikkeama, liian pieni tai veltto kurkunkansi, selittää myös osan tapauksista.

Miten se diagnosoidaan?

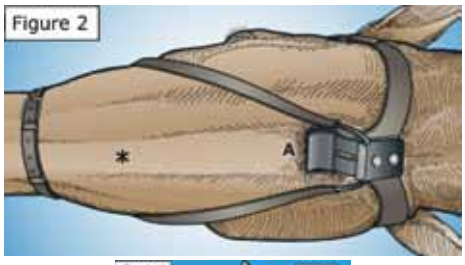
Koska monet muutkin hengitysteiden ongelmat oireilevat samantyyppisesti ja virheasennon mahdollisia syitä on lukuisia, diagnosointi on joskus vaikeaa. Kurkunpään täytyy tähystää. Levossa tähystettäessä kitalaen virheasentoa ei yleensä nähdä, mutta rakenteelliset poikkeamat voidaan havaita.

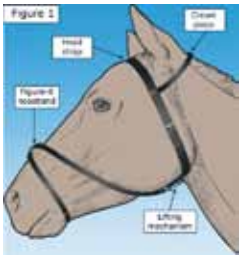
Rasitusta voidaan jäljitellä peittämällä hevosen sieraimet tähystyksen aikana. Tämä saa hevosen hengittämään voimallisemmin ja mahdollinen virheasento pystytään näkemään. Hevonen voidaan myös tähystää välittömästi rasituksen jälkeen, mutta yleensä vika ei enää siinä vaiheessa ole nähtävissä.

Varmimmin pehmeän kitalaen virheasento voidaan nähdä liikkeessä tähystämällä. Muutamilla klinikoilla Suomessa on juoksumatto, joka helpottaa diagnoosin tekemistä. Kurkun tähystäminen hevosen juostessa matolla

Sweden Cupin voittaja Irwing Rivarco (kurkkutuella), kuva: Annika Nisonen.

Hevonen, joka kuuluu selvästi riskiryhmään. Huomaa pään asento ja suu!

antaa eläinlääkärille mahdollisimman hyvän kuvan kurkunpään toiminnasta kovassa rasituksessa.

Aivan kaikilla pehmeän kitalaen virheasennosta kärsivillä hevosilla diagnoosi ei varmistu juoksumatollakaan. ”Hevoset usein jännittävät juoksumatolla, eivätkä suorita samalla tavalla kuin ajaessa. Lisäksi varusteet eroavat todellisesta tilanteesta”, eläinlääkäri Kristiina Ertola Teivon klinikalta kertoo.

Maailmalla onkin kehitteillä laiteita, joilla hevosen kurkkua voidaan kuvata sen juostessa esimerkiksi radalla. Suitsiin kiinnitettävässä laitteessa on pieni kamera, jonka kuva tallentuu muistikortille, sekä lähetin, jolla kuvaa voidaan lähettää tietokoneelle. Tuotekehittely alkaa nyt olla siinä vaiheessa, että laitteita voidaan alkaa odottaa Suomeenkin lähitulevaisuudessa.

Miten sitä voi hoitaa?

Pehmeän kitalaen virheasennon hoidossa voi päästä helpoimmillaan pelkällä lääkityksellä, raittiilla ilmalla ja levolla. Tämä tosin koskee yleensä vain varsoja. Mahdolliset kurkunpään tulehdukset on syytä lääkitä huolella pois ja antaa varsalle riittävästi lepoa. Runsas ulkoilma ja varsan kehittyminen iän myötä saattaa tuoda avun ongelmaan.

Varusteillakin hevosta voi auttaa. Suun pysyminen kiinni suorituksen aikana on hyvä varmistaa ristiturparemmin avulla. Kurkunpääongelmista kärsivillä hevosilla on myös hyvä käyttää kielisidettä muulloinkin kuin kilpailuissa. Kotioloissa kielisiteen voi korvata kuolaimella, joka estää hevosta siirtämästä kielensä kuolaimen päälle.

Hevosen pään asentoa sen juostessa voidaan säädellä erilaisilla varusteilla. Leukojen painumista kaulaa vasten voi ehkäistä sopivalla obersekillä tai leuan alle asetettavalla kurkkutuella. Kurkkutukia on erilaisia putkista levyihin ja niiden tarkoitus on pitää hevosen pää oikeassa asennossa.

Suomessa on hyväksytty ravikilpailuissa käytettäväksi myös TSD –kurkkutuki. Tässä kurkkutuessa on kurkunpään alla läppä, joka muuttaa hevosen kurkunpään asentoa niin, ettei pehmeä kitalaki pääse siirtymään virheasentoon. TSD- kurkkutuen käyttö on useimmissa ravimaissa kielletty. Suomessa sen käyttäjällä tulee olla eläinlääkärin todistus, jossa todetaan, että hevosen kurkku on tähystetty ja eläinlääkäri on neuvonut valmentajalle kurkkutuen oikean sovituksen.

Oikea sovitus onkin ensiarvoisen tärkeää. ”Jos kurkkutuen läppä ei jää kurkunpääruston taakse, vaan nousee sen päälle, tuesta ei ole mitään hyötyä, jos ei tosin haittaakaan hevoselle”, sanoo Suomen Hippoksen eläinlääkäri Jussi Ala-Huikku. Hänen mukaansa mitään negatiivisia havaintoja kurkkutuen käytöstä ravikilpailuissa ei ole tehty. Ala-Huikku ja Ertola arvelevat, että yli puolelle hevosista tuki tuo tarvittavan avun.

Voiko sen korjata?

Eläinlääkärit suosittelevat yleensä ensin kokeilemaan avuksi varustemuutoksia, mutta jos hevosta ei niiden avulla pystytä auttamaan, myös leikkaushoito on mahdollinen. Pehmeän kitalaen virheasentoon on kehitetty useita erilaisia leikkaushoitoja. Kurkunpään alueen lihaksia ja jänteitä voidaan katkaista, jolloin leikkauksen onnistumisprosentti on noin 50 – 60.

Kurkunkantta voidaan myös suurentaa ja jäykistää pistämällä sinne teflonpastaa. Tällä toimenpiteellä päästään hyviin tuloksiin silloin, kun ongelman syynä on rakenteellinen vika, eli kurkunkansi on liian pieni. Myös muun muassa polttamista ja laseria on käytetty kitalakiongelmien hoidossa.

Kristiina Ertola kertoo Teivon klinikan tekevän nykyisin lähes pelkästään tie-forward – eli kitalaen kiristysleikkauksia. Niitä on tehty Suomessa muutaman vuoden ajan. Tässä leikkauksessa hevosen kitalakea vedetään eteenpäin proteesilangoilla. Leikkauksessa ei tehdä aukkoa hevosen hengitysteihin, vaan leikkaus pystytään tekemään ulkopuolelta. Kiristysleikkaus on yleistynyt nopeasti, koska sen onnistumisprosentti on tutkimusten mukaan jopa 87%.

”Parhaassa tapauksessa hevonen on hiitillä kuusi viikkoa leikkauksen jälkeen”, Ertola sanoo. Leikkaus maksaa noin tuhat euroa.

TSD- kurkkutuki, uudet tutkimusmenetelmät ja uusi leikkaustapa ovat tuoneet uutta toivoa pehmeän kitalaen virheasennosta kärsiville hevosille. Yhä useammalle löytyy oikea diagnoosi, ja yhä useampia pystytään auttamaan.

Teksti: Veera Nieminen

Lähteet:

www.vet-aire.com/instructions.tsd1

Brown, S. & Hubert J. Dorsal Displacement of the Soft Palate in Horses. www.equine.vetmed.lsu.edu/dorsal.

Richardson J. 2004. Improving your horse’s breathing. Horse & Hound 14.10.2004.

www.horseandhound.co.uk/horse-care/397/58969

Mendell, C. 2005. Advanced Procedure For DDSP.

www.thehorse.com/ViewArticle.aspx?ID=6264

Cable C. 2003. Dorsal Displacement of the Soft Palate: Winning With Air.

http://www.thehorse.com/ViewArticle.aspx?ID=4694

Eläinlääkärin todistus TSD – kurkkutuen käytöstä löytyy osoitteesta:

http://www.hippos.fi/hippos/raviurheilu/kilpailuosaston_tiedotteet/Varusteet/TSD_kurkkutuki_todistus.pdf